

2УДК 94 (477.83/.86)

ББК 86.37(4Укр)

Руслан ДЕЛЯТИНСЬКИЙ*Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Тернопільського національного економічного університету***Любов СЛИВКА***Івано-Франківський національний медичний університет*

ДО ПИТАННЯ ПРО ШЛЯХЕТСЬКЕ ПОХОДЖЕННЯ СВЯЩЕНИЧИХ РОДІВ (НА ПРИКЛАДІ СТАНИСЛАВІВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ УГКЦ)

У статті окреслено проблему шляхетського походження та збереження історичної пам'яті про соціальне походження священичих родів Станиславівської єпархії УГКЦ (періоду кінець XIX – першої половини XX ст.). Встановлено, що третина греко-католицьких священиків мала шляхетське походження згідно прізвища. До найбільших династій греко-католицького духовенства Станиславівської єпархії належали Левицькі, Кисілевські, Білинські, Дрогомирецькі, Балицькі, Крушельницькі, Ленкавські, Лукашевич, Ступницькі, Шанковські, Ганкевич, Романовські, Руденські, Рудницькі, Андроховичі, Волянські, Добрянські, Козловські та ін.

Ключові слова: *греко-католицьке духовенство, священича династія, українська шляхта, родовід, генеалогія, Станиславівська єпархія.*

Актуальність проблеми. Греко-католицьке духовенство відіграло особливу роль у національному відродженні українського суспільства в Галичині у XIX – першій половині XX ст. Священичі родини-династії, значна частина яких була шляхетського походження, стали одним із джерел формування інтелігенції. Але «конфлікт поколінь» на початку XX ст., що призвів до обмеження ролі духовенства в українському національному русі, знівелював ідею шляхетського походження окремих священичих та інтелігентних родів.

Серед сучасних вітчизняних істориків поступово зростає інтерес до генеалогії та шляхетства, що проявився, зокрема, у створенні Українського генеалогічного товариства (1995) та відновленні Товариства руської шляхти (2002)¹. Активізація генеалогічних досліджень родоводів князівських династій, магнатських, шляхетських і козацько-старшинських родів стимулювала також пошук генеалогії інших соціальних верств, зокрема греко-католицького духовенства.

Історіографія проблеми. Вивчення історичного розвитку дрібної шляхти Галичини було започатковане ще у XIX ст., спершу фрагментарно, в контексті історико-етнографічних розвідок польських та українських дослідників, а з початку XX ст. продовжилось більш систематично, з

¹ Спеціальні історичні дисципліни: довідник / І. Н. Войцехівська, В. В. Томазов, М. Ф. Дмитрієнко та ін. – К.: Либідь, 2008. – С. 129-130.

використанням наукового підходу². Однак проблема шляхетського походження окремих греко-католицьких священничих родів тривалий час не виокремлювалася дослідниками. Одним із перших цю проблему заторкнув діаспорний історик І. Сохоцький, який, навівши 67 прізвищ священничих «династій», зазначив, що вони «були здебільше нащадками старих боярських або шляхетських, а мабуть і княжих родів, що рятуючись перед повним знищенням з боку польського уряду, посвятились духовному званню»³. Сучасний вітчизняний історик Ю. Терещенко, характеризуючи витоки українського консерватизму, підкреслив, що «у середовищі галицьких священницьких родів XIII–XIX ст. виявилось чимало представників української шляхти, яка своїм корінням сягала в українське середньовіччя і в новому середовищі заховувала свої давні традиції»⁴. Вітчизняні історики почали досліджувати генеалогію окремих священничих родів: О. Дольницький – Дольницьких, Л. Купчик – Цегельських, П. Арсенич – Бурачинських, Заклинських, Озаркевичів, Шухевичів⁵. У контексті проблеми етнічної та соціальної ідентифікації дрібної галицької шляхти в Австро-Угорщині Л. Сливка окреслила також сприйняття шляхетства греко-католицьким духовенством⁶. Заслугує на увагу стаття Б. Хіхлача, який, досліджуючи соціальне походження уніатського духовенства на Поділлі, також згадує священників шляхетського походження⁷. Водночас, слід підкреслити, досі не здійснено комплексного дослідження проблеми шляхетського походження священничих родів чи окремих священників у межах Галицької митрополії Греко-Католицької Церкви.

Метою статті є висвітлення питання шляхетського походження та збереження історичної пам'яті про соціальний статус священничих родин Станиславівської єпархії наприкінці XIX – першій половині XX ст.

Джерельною базою дослідження цієї проблеми є офіційні статичні матеріали – реєстр шляхти Галичини і Буковини (1857 р.), шематизми Станиславівської єпархії (1887–1938 рр.) та «Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку

² Сливка Л. В. Етносоціальний розвиток дрібної шляхти в Галичині (1772–1914 рр.): Автореферат кандидатської дисертації. Спеціальність 07.00.05 – Етнологія. – Івано-Франківськ, 2007. – С. 8-10; Сливка Л. Галицька дрібна шляхта в Австро-Угорщині (1772–1914 рр.). – Івано-Франківськ: Місто-НВ, 2009. – С. 28-39.

³ Сохоцький І. Що дали греко-католицька Церква й духовенство українському народові. – Філадельфія, 1951. – С. 31.

⁴ Терещенко Ю. І. Галицький консерватизм в контексті українсько-польських відносин в Австро-Угорщині (друга половина XIX – початок XX ст.) [електронний ресурс] – режим доступу: <http://hetman-ua.org/history/gal-konserv.html> [30.10. 2013].

⁵ Дольницький О. Літопис роду Дольницьких. Документи, матеріали, спогади: генеалогічне дослідження. – Львів: Інститут історії Церкви УКУ, 2004. – VI+658 с.; Купчик Л. Життєносні стовпи Церкви [біографічні нариси про 21 священника]. – Жовква: Місіонер, 2010. – 204 с. – С. 23-59; Арсенич П. Рід Шухевичів. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2005. – 264 с.; Арсенич П. Родина Заклинських. – Івано-Франківськ, 1995. – 56 с.; Арсенич П. Родина Озаркевичів. – Коломия: Вік, 1998. – 64 с.; Арсенич П. Священничий рід Бурачинських. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – 192 с.

⁶ Сливка Л. В. Сприйняття шляхетства греко-католицьким духовенством Галичини в XIX – на початку XX ст. // Греко-католицьке духовенство у суспільно-політичному та національно-культурному житті українців: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Коломия, 18 жовтня 2013 р.). – Коломия: Вік, 2013. – С. 161-167.

⁷ Хіхлач Б. Соціальне походження уніатського духовенства на Поділлі у XVIII столітті // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. 2010 рік. – Львів: Логос, 2010. – Кн. 1. – С. 853-858.

Другої світової війни (1885–1938)» о. Д. Блажейовського, «метрика» або «книга обліку» кліру Станиславівської єпархії (1887–1941 рр.), а також мемуарна література.⁸

Географічні межі дослідження охоплюють канонічну територію Станиславівської греко-католицької єпархії (1885–1938 рр.), що охоплювала чотири циркули (округи) коронного краю Галичини в Австро-Угорській імперії, або ж частини сучасних Івано-Франківської і Тернопільської областей. Канонічна територія Станиславівської єпархії, відповідно до адміністративно-політичного поділу коронного краю Галичини, належали до повітів Богородчанського, Борщівського, Бучацького, Городенківського, Гусятинського, Заліщицького, Коломийського, Косівського, Надвірнянського, Печеніжинського, Рогатинського (частково), Снятинського, Станиславівського, Товмацького і Чортківського.⁹

Основні положення. З часу включення Галичини до складу Австрійської імперії 1772 р. поступово еволюціонували національний склад і соціальна структура населення коронного краю, що отримав офіційну назву «Королівство Галичини та Володимирії з Великим князівством Краківським і князівствами Освенціма і Затору». До його складу у 1775 р. була приєднана Буковина. Утворений урядом Габсбургів коронний край

⁸ Poczec szlachty galicyjskiej i bukowskińskiej. – Lwów: Drukarnia Instytutu Stauropigiańskiego, 1857. – 335 s. // [електронний ресурс] — режим доступу: http://books.google.com.ua/books/about/Poczec_szlachty_galicyjskiej%20i_bukowski%C5%84.html?hl=uk&id=uMMaAAAAYAAJ [30.10. 2013.]; Шематизм всего клира греко-католицької Єпархії Станиславівської на рік Божий... – Станиславів, 1889, 1890, 1892, 1895, 1897, 1900, 1902, 1903, 1906, 1913, 1925, 1927, 1929, 1931, 1935, 1938; Блажейовський Д. Историчний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885-1938): англійською мовою. – Львів: Місіонер, 2002. – 450с.; ДАІФО. – Ф.504, оп.1, спр.195а (1887 – 1941 рр., м. Станиславів. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887 – 1941 рр. Том 6). – 198 арк.; спр.330а (Т.1). – 198 арк.; спр.330б (Т.2). – 198 арк.; спр.330в (Т.3). – 198 арк.; спр.330д (Т.5). – 198 арк.; спр. 330г (Т.4). – 198 арк.; Альманах Станиславівської Землі: Збірник матеріалів до історії Станислава і Станиславівщини / Редактор-упорядник Б.Кравців. – Нью-Йорк – Торонто – Мюнхен: Комісія регіональних дослідів і публікацій НТШ, 1975. – XV+959 с.; Альманах Станиславівської Землі: Збірник матеріалів до історії Станислава і Станиславівщини. Том II. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто: Комісія регіональних дослідів і публікацій НТШ, 1985. – 900 с.; Альманах Станиславівської Землі: Збірник матеріалів до історії Станислава і Станиславівщини. Том III. – Нью-Йорк – Київ – Івано-Франківськ: Комісія регіональних дослідів і публікацій НТШ, 2009. – 864 с.; Барвінський О. Споми́ни з мого життя / Упор. А. Шацька, О. Федорук; ред. Л. Винар, І. Гирич. – К.: Смолоскип, 2004. – 528 с.; Бучач і Бучаччина: Историко-мемуарний збірник / Редакційна колегія: М.Острове́рха (гол. ред.) та ін. – Нью-Йорк – Лондон – Париж – Сідней – Торонто, 1972. – 943 с.; Войнаровський Т. Спогади з мого життя // Историчні постаті Галичини XIX–XX ст. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1961. – С. 6-75; Городенщина: исторично-мемуарний збірник / Зредагував М.Г.Марунчак. – Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. – 871 с.; Заклинський О., отець. Записки пароха Старих Богородчан. – Торонто: Добра книжка, 1960. – 144 с.; Исторично-мемуарний збірник Чортківської округи. Повіти: Чортків, Копичинці, Борщів, Заліщики / Редакційна колегія: О.Соневицька, Б.Стефанович, д-р Р.Дражньовський. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто: Діловий Комітет Земляків Чортківської округи, 1974. – 927 с.; Коломия і Коломийщина: Збірник спо́минів і статей про недавнє минуле. – Філадельфія: Вид-во Ком. коломиян, 1988. – 959 с.; Олесницький Є. Сторінки з мого життя / упоряд. : М. М. Мудрий, Б. О. Савчик ; авт. вступ. ст. О. Г. Аркуша ; авт. прим. та комент. М. М. Мудрий. – Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2011. – 432 с.; Теревовельська земля: Исторично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1968. – 920 с.; Шухевич С. Моє життя: Спогади / Вступне слово В.Янева і «Слово» С.Шухевич-Строкон. – Лондон: Видання Української видавничої спілки, 1991. – 619 с.

⁹ Детальніше див. і порівн.: Шематизм всего клира греко-католицької Єпархії Станиславівської на рік Божий... – Станиславів, 1889. – С. XXIX; 1925. – С. XXXI; 1935. – С. 26.

фактично об'єднав дві етнічні частини земель колишньої Речі Посполитої: східну, в якій переважали українці, та західну – з перевагою поляків. Населення коронного краю Галичини і Володимирії, відповідно до переписів 1782 і 1849 рр., поступово збільшувалося – з 2,7 млн. до 4,9 млн. мешканців. При цьому в Східній Галичині, частині коронного краю, із 3,1 млн. населення у 1849 р. більшість становили українці (2,2 млн., або 71 %), наступними за чисельністю були поляки (635 тис., або 20,4 %) та євреї (328 тис., або 3,1 %).¹⁰ Соціальна структура населення Галичини включала декілька суспільних груп, серед яких можна виділити шляхту, духовенство, світську інтелігенцію, купецтво, ремісників та селянство. Їхня чисельність, питома частка в соціальній структурі та соціально-політична, економічна й соціокультурна ролі, звичайно, суттєво відрізнялися.

Особливе місце в соціальній структурі населення Східної Галичини з часів Речі Посполитої належало привілейованим станам аристократії – магнатам і шляхті¹¹, що за національною ознакою в більшості були поляками, а за віросповіданням – римо-католиками. Втім, у середовищі дрібної шляхти значну частину складали українці греко-католики. Австрійський уряд надав можливість крайовій аристократії Галичини підтвердити свою соціальну ідентифікацію через механізм легітимації, проте її давні привілеї та соціально-політичну роль було суттєво обмежено. Декілька княжих домів отримали підтвердження своїх прав одразу. Так, особи, які урядом Речі Посполитої були призначені на посади воевод і каштелянів, отримали ступінь (= титул) графів; інші особи, які могли вказати своїх предків за підтвердженням повітового уряду, отримали титул баронів; надання цих трьох ступенів шляхетства – князів, графів і баронів – належало до компетенції монарха.

Для підтвердження доказів шляхетства рицарського стану, тобто дрібної шляхти, і надання легітимацій спершу, у 1772 р., була створена т.зв. Комісія магнатів, згодом, з 1782 р., це право передано гродським і земським судам, а з 1788 р. – Відділу станів у Львові, і лише з 1817 р. право легітимації перейшло виключно до австрійського імператора. До місцевої крайової аристократії Галичини поступово долучалась також аристократія немісцевого походження (або «шляхта нового надання») з інших країв Австрійської імперії, яка могла підтвердити свої права через отримання індигенату від сейму, губернатора чи монарха. Для набуття юридичної чинності легітимації необхідно було зареєструвати (або іматрикулювати) в офіційній «Маєстатичній метриці шляхти». Частина дрібної шляхти, яка через формальні чи матеріальні причини не змогла отримати іматрикуляцію, була зареєстрована Відділом станів у Львові в т.зв. «Актах станових». Згодом, у 1857 р., за дозволом Відділу станів у Львові на основі

¹⁰ Укранські землі в складі Австрійської імперії (кінець XVIII ст. – 1848 р.) // [електронний ресурс] – режим доступу: <http://histans.com/LiberUA/978-966-521-572-1/91.pdf> [30.10. 2013]. – С. 574-579.

¹¹ Жуковський А. Шляхта // Енциклопедія українознавства. Словникова частина / гол.ред. В.Кубійович. – Париж – Нью-Йорк, 1984. – Т.10. – С. 3880-3884; Яневський Д. Шляхта, шляхетство // Малий словник історії України / Ред. кол.: В. Смолій, В. Верстюк, С. Віднянський та ін. – К.: Либідь, 1997. – 464 с. – С. 452.

згаданих метрики шляхти і станових актів було опубліковано офіційний реєстр – «Почет або список шляхти Галичини і Буковини»¹².

Процес легітимації шляхти супроводжувався скасуванням та обмеженнями її давніх політико-правових привілеїв з часів Речі Посполитої, зокрема, скасовано податкову незалежність, заборонено виїжджати з краю без пояснення причини, заборонено усі публічні з'їзди, сеймики і наради, суворо заборонено приватне володіння збройними силами і навіть носіння шабель, унеможливлено просування шляхти-голоти по службі в державній адміністрації та у війську¹³. Попри обмеження соціально-політичних функцій та труднощі процесу легітимації з формальних чи матеріальних причин, дрібна шляхта продовжувала зберігати свою соціальну ідентичність, передавати через покоління пам'ять про власне походження. Генеалогію дрібношляхетських родів виводили із поширених в Галичині гербів Сас, Яструбець, Корчак, Леліва, Наленч. Чисельність дрібної шляхти, за оцінкою Л.Сливки, коливалася в межах 67 тис. осіб наприкінці XVIII ст. і до 260 тис. наприкінці XIX ст.¹⁴.

Окреме місце в соціальній структурі населення Галичини мало також духовенство трьох християнських Церков – Римо-Католицької, Греко-Католицької та Вірмено-Католицької, соціально-правовий статус яких значно відрізнявся та поступово змінювався. Так, на початку анексії Габсбургами Галичини, як зазначає І.-П. Химка, «у соціальному плані Греко-Католицька Церква стояла нижче, ніж Римо-Католицька. Чи не вся знать і міщани у більших містах Галичини були римо-католиками (або міщанами-євреями). Майже всі уніати належали до феодальних підданих. Хоча теоретично уніатські священики не були закріпачені, деяких з них змушувано платити ренту своїм панам, а навіть відробляти панщину; сини священиків, які не пішли слідами батьків, офіційно підлягали феодальним законам, обов'язковим для хлопів-панщизняників. Дуже рідко уніатські священики мали офіційну семінарську освіту...»¹⁵. Поступово внаслідок реформ імператорів Марії-Терези та Йосифа II соціально-правовий статус греко-католицького духовенства суттєво покращився. Так, декретом імператриці Марії-Терези у липні 1774 р. заборонено використовувати термін «уніат», який замінено назвою «греко-католик»; все греко-католицьке духовенство було зрівняне в правах з римо-католицьким¹⁶. Далі т. зв. Терезіанське сеймове розпорядження для Галичини 1775 р., за яким здійснено поділ шляхти на магнатів і лицарів, торкнулось і духовенства: всіх архієпископів, єпископів та інфулатів

¹² Poczety szlachty galicyjskiej i bukowskijskiej. – Lwów: Drukarnia Instytutu Stauropigiańskiego, 1857. – XV + 335 s. – S. I-III.

¹³ Настасяк І. Особливості правового становища шляхти в Галичині (кінець XVIII – початок XIX ст.) // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2004. – Вип. 39. – С. 118-119.

¹⁴ Сливка Л. В. Етносоціальний розвиток дрібної шляхти в Галичині (1772–1914 pp.): Автореферат кандидатської дисертації. Спеціальність 07.00.05 – Етнологія. – Івано-Франківськ, 2007. – 22 с. – С. 11-12.

¹⁵ Химка І. П. Греко-Католицька Церква і національне відродження у Галичині (1772–1918) // Ковчег: Збірник статей з церковної історії. – Ч.1. – Львів, 1993. – С. 74.

¹⁶ Там само. – С. 75.

Римо-Католицької і Греко-Католицької Церков зачислили до стану магнатів, а нижчих прелатів і каноніків – до стану лицарів¹⁷.

Імператор Йосиф II в дусі реформ «просвіченого абсолютизму» у сфері церковно-державних відносин (т. зв. політика «йосифінізму») встановив контроль держави над Церквою, водночас сприяв зрівнянню в правах трьох обрядів Католицької Церкви та зростанню рівня освіченості духовенства. З цією метою, зокрема, було відкрито державний Релігійний Фонд для матеріального забезпечення духовенства, засновано греко-католицьку генеральну духовну семінарію у Львові¹⁸. Такі позитивні зміни в соціальному статусі внаслідок згаданих реформ, на думку І.-П. Химки, спричинили формування такого відношення греко-католицького духовенства до Габсбургів, яке навіть «переходило межі формальної лояльності щодо законної влади»¹⁹.

За своїм соціальним походженням греко-католицьке духовенство можна поділити на дві групи: перша – це сини священиків, друга – це сини шляхтичів, котрі здобули освіту в своїх парафіяльних церквах у місцевого дяка чи священика, а потім у василіанських школах²⁰. Можливо, була й третя група – це сини вільних міщан, ремісників та, імовірно, селян, яким вдалося отримати дозвіл місцевого дідача на освіту, свячення і презенту на парафію.

За освітнім рівнем греко-католицьке духовенство в другій половині XVIII ст., на думку Б.Хіхлача, також поділялося на дві групи: до першої належало вище духовенство, тобто єпископи, вихідці з родової польської шляхти, члени капітул та, почасти, декани, які здобули освіту в єзуїтських і василіанських школах, деякі навіть побували в Римі або інших містах Європи; другу групу складав нижчий сільський клир, який поповнювався синами священиків та бідної шляхти, деякі з них навчалися при церквах, школах, єпископських кафедрах²¹. І. Франко писав: «Вище духовенство, як правило, шляхетського походження, здавна зневажуване правлячими колами Речі Посполитої, теж давно звикло звертати свої погляди до цих вищих кіл, воно домагалося сенаторських крісел, посад і привілеїв, мало дбаючи про справи своїх парафій... Вже самим способом свого життя відокремлені від народу і ближчі до шляхти, ці люди не могли мати майже ніякого впливу на руське громадянство. Що ж до нижчого, сільського русинського духовенства, то воно у XVIII ст. дійшло було до останнього ступеня пониження, темноти і убожества... Ці люди ні розумово, ні морально не були підготовлені до національного проводу»²².

¹⁷ Настасяк І. Особливості правового становища шляхти в Галичині (кінець XVIII – початок XIX ст.) // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2004. – Вип. 39. – С. 118-120.

¹⁸ Ленчик В. Нарис історії Української Церкви. – Львів: Свічачо, 2003. – с.388-389; Лужницький Г. Українська Церква між Сходом і Заходом: нарис історії Української Церкви. – Львів: Свічачо, 2008. – с. 449-451; Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні. – 2-е вид. – Івано-Франківськ: Вид-во Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1999. – с. 341, 364.

¹⁹ Химка І.П. Греко-Католицька Церква і національне відродження у Галичині (1772–1918) // Ковчег: Збірник статей з церковної історії. – Ч.1. – Львів, 1993. – С. 75.

²⁰ Хіхлач Б. Соціальне походження уніатського духовенства на Поділлі у XVIII столітті // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. 2010 рік. – Львів: Логос, 2010. – Кн. 1. – С. 854.

²¹ Там само, с. 854.

²² Цит. за: Турій О. «Попи і хлопи»: соціальна «докторина» греко-католицького духовенства і національно-політична мобілізація українського селянства Галичини в середині XIX століття // Ковчег: Науковий збірник із церковної історії. – Львів, 2001. – Ч.3. – С. 297.

Внаслідок реформ Габсбургів 1774 і 1783 рр. відбулися зміни статусу та освітнього рівня греко-католицького духовенства. О. Барвінський зазначив, що «до *Barbareum*, а відтак до генеральної семінарії у Львові, опісля до семінарії в Перемишлі, вступали сини колишньої дрібної руської шляхти Білинські, Бачинські, Чайківські, Левицькі, Могильницькі, Шашкевичі, Головацькі, Скородинські, Ільницькі і т. п. З них виховалася перегадом ціла верства руського духовенства, що визначалася заводовим образованием, ширшою просвітою і як на той час певною культурою. Сини тих священників здобували собі науку в гімназіях у Перемишлі, у Львові, в Тернополі (у Єзуїтів до 1848 р.), в Бучачі (у оо. Василіян) і звичайно йшли до духовних семінарій, а відтак займали становища приходників по містах і селах; деякі ставали крилошанами, настоятелями духовних семінарій, а лише нечисленні вибирали собі світські заводи і добивалися навіть висших становищ... Таким способом виробилася поважна верства руського образованого клиру, витворювалася поступенно світська руська інтелігенція з нащадків руського духовенства і наша суспільність, хоч позбавлена колишньої шляхти і в значній мірі міщанства, стала почуватися народом...»²³.

Вже за короткий період перебування Галичини в складі Австрійської імперії шляхта і греко-католицьке духовенство стали провідними соціальними верствами. При цьому український народ в Галичині в особі греко-католицького духовенства отримав чи не єдину провідну верству, здатну, на думку О. Турія, «витворити програму національно-політичного розвитку й очолити цей рух» українців в Австрійській імперії²⁴. На думку Я. Грицака, завдяки традиції спадковості священничий стан мав «квазідідичний характер», подібний до шляхетського чи дворянського. Ця обставина мала важливе значення для тяглості традицій і стабільного розвитку русько-української еліти, адже до 1939 р. сім'ї греко-католицьких священників були одним із головних джерел постачання кадрів для національного руху²⁵. О. Барвінський писав, що «в першій половині XIX ст. було ще обмаль священників, виобразованих у *Barbareum*, в семінарії у Львові, а опісля в Перемишлі, тим-то досягнути парохію було легко, а деякі священники були приневолені обслуговувати по дві або й більше парохій, по кілька громад і церков. Звичайно по батькови в парохії слідував син, зять або внук і таким способом творилися неначе б священничі династії, котрі займали поблизькі парохії і таким способом численні священничі роди заселяли просторі околиці краю...»²⁶.

Спробуємо з'ясувати еволюцію процесу збереження та передачі з покоління до покоління історичної пам'яті про соціальну ідентичність духовенства як нащадків шляхти. Можна припустити, що на збереження чи втрату соціальної само-ідентифікації священників шляхетського походження впливали декілька факторів: 1) набуття нового соціального статусу

²³ Барвінський О. Спомини з мого життя / Упор. А. Шацька, О. Федорук. – К., 2004. – С. 63-64.

²⁴ Турій О. «Попи і хлопи»: соціальна «докторина» греко-католицького духовенства і національно-політична мобілізація українського селянства Галичини в середині XIX століття // Ковчег. – 2001. – Ч.3. – С. 296-297.

²⁵ Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX ст. – К.: Генеза, 2000. – С. 45.

²⁶ Барвінський О. Спомини з мого життя / Упор. А. Шацька, О. Федорук. – К., 2004. – С. 63-64.

священника з моменту рукоположення передбачало певну «вищість» статусу священника як «слуги Христа» перед попереднім статусом шляхтича (релігійний фактор); 2) погіршення матеріального становища дрібної шляхти заважало здобуттю іматрикуляції, що закріплювала соціальний статус шляхти; 3) збідніла дрібна шляхта змушена була вибирати певний рід занять – від управителів маєтків магнатів до священничого стану; 4) процес національного самоусвідомлення священників шляхетського походження, поширення народовських настроїв нівелювали шляхетське походження.

Ісидор Сохоцький писав, що більшість греко-католицьких священників Галичини, «ці всі Авдиківські, Ангеловичі, Бачинські, Барвінські, Білецькі, Білинкевичі, Білинські, Боберські, Бобикевичі, Богачевські, Бурачинські, Вербицькі, Височанські, Витвицькі, Волянські, Войнаровські, Войтовичі, Вояковські, Гарасевичі, Головацькі, Горбачевські, Даниловичі, Дзеровичі, Добрянські, Заклинські, Залозецькі, Зубрицькі, Ільницькі, Капустинські, Крипякевичі, Куземські, Курмановичі, Лаврівські, Лагодинські, Левинські, Левицькі, Литвиновичі, Лозинські, Лопатинські, Лужницькі, Малиновські, Матковські, Могильницькі, Нижанковські, Огоновські, Окуневські, Оленицькі, Охримовичі, Пеленські, Петрушевичі, Подолинські, Полянські, Раковські, Роздольські, Сембратовичі, Скоморовські, Снігурські, Ступницькі, Устияновичі, Цегельські, Чапельські, Чеховичі, Шанковські, Шашкевичі, Шептицькі, Шухевичі, Яворські та інші, були здебільша нащадками старих боярських або шляхетських, а мабуть і княжих родів, що рятуючись перед повним знищенням з боку польського уряду, посвятились духовному званню»²⁷.

Дослідження родоводів підтверджує, що багато священничих родин були вихідцями із шляхти. За нашими підрахунками, здійсненими на підставі порівняльного аналізу офіційного «Реєстру галицької та буковинської шляхти» і Шематизму Станиславівської єпархії лише за 1912 р., прізвища близько 30% священників мали шляхетське походження. Так, з 492 прізвищ священників 139 – шляхетського походження. Серед них найбільш поширеними були: Левицькі – 14, Білинські – 7, Кіселевські – 5, Рудницькі – 5, Дрогомирецькі де Говора Сас – 4, Ганкевичі – 4, Ступницькі – 4, Козловські – 3, Матківські – 3, Романовські – 3, Андроховичі – 3, по двоє – Балицькі, Волянські, Добрянські, Карачевські, Крушельницькі, Лукасевичі, Могильницькі, Підляшецькі, Попелі, Поповські, Петровські, Ростковичі де Лодзя²⁸.

Здійснений нами комплексний порівняльний аналіз реєстру шляхти Галичини і Буковини (1857 р.), Шематизмів Станиславівської єпархії за 1887–1938 рр., історичного шематизму Станиславівської єпархії (1885–1938) о. Д. Блажейовського, Метрики кліру Станиславівської єпархії за 1886–1945 рр., а також «Придомки Польські, Литовські та Руські»

²⁷ Сохоцький І. Що дали греко-католицька Церква й духовенство українському народові. – Філадельфія, 1951. – С. 31.

²⁸ *Poczet szlachty galicyjskiej i bukowskińskiej*. – Lwow: Drukarnja Instytutu Stauropegianskiego, 1857. – XV +335 s.; Шематизм всего клира греко-католицкой Епархии Станиславівської на рік Божий 1912. – Станиславів, 1912. – 335 с.

А. Стекерта (1899 р.)²⁹ показав, що 32 % священників Станиславівської єпархії були шляхетського походження. Зокрема, з 1410 прізвищ священників 436 – шляхетського походження. До найбільших шляхетських священничих династій Станиславівської єпархії належала родина Левицьких (36 священників), представників якої було найбільше також у Львівській архиєпархії (140) та Перемишльській єпархії (48)³⁰. Наступними за кількістю священників були родини Кисілевських – 14 осіб, Білинських – 11, Дрогомирецьких – 10, Балицьких, Крушельницьких – по 8, Ленкавських, Лукашевичів, Ступницьких, Шанковських – по 7, Ганкевичів, Романовських, Руденських, Рудницьких – по 6, Андроховичів, Волянських, Добрянських, Козловських – по 5, Бачинських, Головацьких, Гординських, Ковальських – по 4. По три представника було з прізвищами Березовський, Войнаровський, Ільницький, Капустинський, Княгиницький, Коблянський, Красицький, Крижановський, Ленкавський, Луцький, Манастирський, Маркевич, Матковський, Могильницький, Назаревич, Недільський, Огоновський, Олесницький, Олесницький, Петровський, Попель, Росткович (Росткович де Лодзя), Стрийський, Стрільбицький, Терлецький, по два – Барановський, Блонський, Боярський, Валявський, Весоловський, Винницький, Гадзінський, Галуцинський, Гошовський, Дуткевич (Дудкевич), Залуцький, Зарицький, Каминський, Карпинський, Копистянський, Косович, Костецький, Куницький, Ломницький, Лопушанський, Новицький, Погорецький, Попович, Раковський, Савицький, Соболевський, Стеблецький Остоя (Стеблецький), Струтинський, Чеховський, Яворський.

Прикладом шляхетської династії священників у Станиславівській єпархії була родина Білинських. О.Барвінський у своїх спогадах описав родину Білинських, як одну із гілок свого родоводу: «Таким численним священничим родом, що заселяв простору частину північного передзбручанського Поділля, були Білинські, що виводили свій рід з дрібної шляхти руської в Білині в Самбірщині. Патріярхом сего священничого роду був Стефан Білинський, котрий заняв прихід у Чернихові, в Тернопільщині (де переогодом став приходником його внук Стефан). Старший син прародича Стефана Білинського з Чернихова, Михайло, став приходником у Тернополі, опісля почесним крилошанином, син того ж, Іван, парохом у Баворові (коло Тернополя), а братанич Івана Симеон приходником у Станиславівській єпархії в Орішківцях (в Гусятинщині)». Молодший син прародича Стефана (чернихівського),

²⁹ Poczec szlachty galicyjskiej i bukowińskiej. – Lwów: Drukarnia Instytutu Stauropegiąńskiego, 1857. – 335 s.; Schematismus universi cleri graeco-catholicae Dioecesis Stanislao-polien-sis pro Anno Domini 1887. – Stanislao-poli: Typis J. Dankiewicz, Sumptibus Cleri Dioecesan-i, 1887. – XXXIV+274 s.; Шематизм всего клира греко-католицкой Епархии Станиславивской на рік Божий... – Станиславів, 1889, 1890, 1892, 1895, 1897, 1900, 1902, 1903, 1906, 1912, 1913, 1925, 1927, 1929, 1931, 1935, 1938; Блажейовський Д. Историчний шематизм Станиславивської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885-1938): англійською мовою. – Львів: Місіонер, 2002. – 450 с.; ДАІФО. – Ф.504, оп. 1, спр. 195а (1887-1941 рр., м. Станиславів. Метрика клиру Станиславивської єпархії за 1887 – 1941 рр. Том 6). – 198 арк.; спр. 330а (Т.1). – 198 арк.; спр. 330б (Т.2). – 198 арк.; спр. 330в (Т.3). – 198 арк.; спр. 330г (Т.4). – 198 арк.; спр. 330д (Т.5). – 198 арк. Przydomki Polskie, Litewskie i Rusińskie zebrał Aleksander Dr. Stekert. – Kraków, 1899. – 144 s.

³⁰ Блажейовський Д. Историчний шематизм Станиславивської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885-1938): англійською мовою. – Львів: Місіонер, 2002. – с.740-744.

Димитрій Білінський (1788–1857), став парохом у Козівці (біля Микулинець в Тернопільщині) та виховав шістьох священиків: Михайла (1815–1865) в Микулинцях (в Тернопільщині), Івана (1817–1906) в Ілавчі (в Теробовельщині), Стефана (1819–1899) в Чернихові, Ілярія (1827–1912) (що по смерті вітця став приходником в Козівці), Омеляна (1831–1904) в Синяві і Панкартія (1839–1899) в Токах (обидва останні в Збаражчині). Крім того, чотири доньки вийшли заміж за священиків: Текля за о. Січинського (1813–1865) в Медведівцях коло Бучача, Домника за о. Григорія Барвінського (1802–1880) в Шляхтинцях (батько О. Барвінського. – Р.Д., Л.С.), Марія за о. Йосифа Варапучинського (1817–1894) в Прощові, Юлія за о. Кипріяна Глинського (1823–1871) (три останні в Тернопільщині). Швагер о. Димитрія Білінського, Юськевич (1803–1889), був приходником у Сущині, біля Микулинець.

«Сини вичислених Білінських та їх швагрів посвятилися переважно духовному стану і стали приходниками»: о. Омелян Білінський (1846–1909), син Михайла з Микулинець (в Славній в Зборівщині, опісля крилошанином львівської митрополичої капітули), Петро Білінський (1847–1916), син Стефана (молодшого) з Чернихова, приходником у Зарваниці (в Теробовельщині), о. Білінський Денис Діонізій (1863–1919), син Омеляна з Синяви, приходником у Ласківцях (Станиславівської єпархії, помер в Перерослі). Син о. Січинського з Медведовець Лука (Лукиан) (1849–1930) став парохом в Угрині (в Чортківщині), опісля приходником і деканом у Мшані коло Львова; сини о. Григорія Барвінського (батько О. Барвінського. – Р.Д., Л.С.), Іполіт (1831–1883) у Білківцях (опісля в Несторівцях), Іван (1833–1900) у Постоливці (в Гусятинщині), Йосиф в Сервирах (у Зборівщині); зяті: о. Єроним Левицький в Несторівцях (опісля в Стриганцях), о. Іван Любич в Острові (коло Тернополя), о. Ілярій Струмінський в Батькові (коло Залозець); син о. Кипріяна Глинського з Чернелева, Ізидор, у Буцневі приходником і деканом. Син старшого сина Чернихівського прародича Стефана Білінського, крилошанина Михайла з Тернополя, Іван, став приходником у Баворові в Тернопільщині, а братанич Івана Симеон Білінський Іван-Семен (1856–1924), приходником в Оришківцях (в Станиславівській єпархії) в Гусятинщині. Отець Білінський Іван-Семен (1856–1924), рукоположений 1885 р., був сотрудником у Далешеві Городенківського повіту (1885–1894), парохом с. Горигляди Товмацького повіту (1894–1908), парохом Оришківців Гусятинського повіту (1908–1924). «З іншої лінії Білінських о. Симеон був приходником у Чернихівцях, коло Шляхтинець (в Збаражчині). Таким способом рід Білінських розселився по парохіях цілого передзбручанського Поділля, а кількох посунулося і в Станиславівську єпархію і правили там парохіями кілька десятків літ. Зять о. Димитрія Білінського з Козівки, мій отець Григорій (1802–1880 р.), висвячений в 1830 р. став приходником в Шляхтинцях, з дочерною церквою в Лозові і прилученім селі Курники шляхтинецькі. Син чиншового шляхтича з Ярчовець коло Зборова, з рідної хати виніс знане руської мови...»³¹.

³¹ Барвінський О. Спомини з мого життя / Упор. А.Шацька, О.Федорук. – К.: Смолоскип, 2004. – С.65-66. Роки життя уточнено за: Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 1-2. – Львів – Київ: КМ Академія, 2004.

Ця детальна і велика за обсягом цитата (з доповненнями хронології життя священників) є прикладом укладання шлюбів і збереження соціальної замкнутості в середовищі греко-католицького духовенства Галичині в XIX – першій половині XX ст. Крім того, уважний аналіз родоводів показав поєднання родинними зв'язками трьох великих священничих династій: о. Григорій Барвінський був зятем о. Дмитрія Білинського і видав одну з своїх дочок заміж за о. Єринома Левицького.

На Покутті була відомою священнича родина о. Івана Дрогомирецького, гербу Сас де Говора, який був довголітнім парохом Космача в першій половині XIX ст. Сини його за традицією старих священничих родів всі студіювали теологію: о. Еміль був парохом Княжа, пов. Снятин, о. Николай парохом Делятина, о. Сильвестер парохом Ілинець, пов. Коломия³².

Фрагментарно в різних документах знаходимо відомості про шляхетське походження священників. Так, у свідоцтві поведінки Володимира Монастирського, виданого греко-католицьким парафіяльним урядом с. Кійданова Чортківського деканату від 4 вересня 1911 р., вказувалося, що він – син Йосифа Монастирського і Марії Чайковської, місцевих «селян-шляхти»³³. Це підтверджувало збереження диференціації між шляхтою та селянами.

Історія шляхетської родини Коропецьких з с. Долини Товмацького повіту ілюструє приклад джерела поповнення священничого середовища вихідцями з шляхти. Микола Коропецький (1839–1913), був сином убогих Луки Коропецького та Анни Равлик, які прийшли до Долини із сусіднього села Одаїв. Його правнук І. Коропецький писав: «Походив з так званої хоначової шляхти... Такі шляхтичі переважно матеріально нічим не різнилися від селян, але свій статус показували в інший спосіб. Наприклад, мій прадід був би не одягнув на себе вишивану сорочку, а в церкві стояв окремо від селян. Помимо того, що не вмів ні читати, ні писати, був вїтом Долини через сорок два роки. Завдяки його підприємливості та енергії тоді побудовано нову церкву, оборудовано приходство, школу, побудовано дорогу в селі. Прадід мав одного сина Михайла (1859–1914), який навчався спочатку у вчительській семінарії в Станиславові, а опісля перейшов до гімназії у Львові. Повернувшись додому, мій дід став писарем у свого батька. Мій батько Володимир (1892–1964) по закінченні польської гімназії студіював теологію в Станиславівській семінарії, а опісля в університеті в Празі. По висвяченні був якийсь час капеланом УГА, а згодом сотрудником єпископської катедри в Станиславові. Першою його парохією було село Струпків, де я народився. Опісля кільканадцять років був парохом рідного села Долини. Опісля був парохом села Олешева»³⁴.

Великим шляхетським осередком в Галичині було с. Серафінці на Городенківщині. Грамадський діяч М. Бачинський в нарисі про Серафінці

³² Кілярова Г. Дрогомирецькі і їх рід // Альманах Станіславівської землі. В 2 т. – Нью-Йорк – Торонто – Мюнхен, 1975. – Т. 1. – С. 652.

³³ ДАІФО. – Ф.504, оп.1, спр.773, арк.28.

³⁴ Коропецький І. С. Родина Коропецьких із Села Долини Товмацького повіту // Альманах Станіславівської Землі: Збірник матеріалів до історії Станіславова і Станіславівщини. Том III / . – Нью-Йорк – Київ – Івано-Франківськ: Комісія регіональних дослідів і публікацій НТШ, 2009. – 864 с. – С. 751-753.

писав: «...Побіч названих родів входили у склад населення села Серафинець інші т. зв. шляхетські роди як: Велигорські, Бачинські, Подільські, Чайківські, Жугаєвичі (Загаєвичі), Ілиєвичі, Курганевичі, Левицьк, Хотинські, Рогожинські, Панічевські, Лучицькі, Романовські, Бучовські, Загаровські, Крижанівські, Книгиницькі, Топольницькі, Блонські, Скуповські. Деякі з них могли навіть похвалитися шляхотськими гербами. У протиставленні до шляхетських були прості т. зв. мужицькі роди як: Москалик, Матійчик, Мулярчик, Яківчик, Финдрик, Сливка, Луцик, Козоріз, Коновал, Гуцуляк, Атаманюк і інші. В давнину ці, станові різниці виступали досить яскраво... Навіть переказують, що й подружні зв'язки були досить чітко розмежовані»³⁵. Відомою шляхетською династією у Серафинцях були священники Велигорські. Зокрема, активним громадським діячем був о. Іван Велигорський (1856–1941), який народився в Серафинцях 1856 р., закінчив гімназію в Коломиї, теологію у Львові, а в ролі пароха Іване Золотого розвинув культурну працю в Заліщицькому повіті. У 1903 р. він виїхав до Америки і працював як парох, організатор, основник церков у різних містах. Його брат о. Матей Велигорський також був священником у декількох парохіях на Городенківщині³⁶. Племінник отця Івана – також о. Іван Велигорський народився 1889 р. в Серафинцях, навчався в Коломийській гімназії (1902–1909 рр.) та Віденському університеті (1912–1914, 1922). Є. Вертипорох в нарисі «Д-р Іван Велигорський» писав, що батько о. Івана Велигорського, Микола, був шляхетського походження³⁷. Довголітнім парохом села Серафинець був о. Микола Луцький, один з кращих проповідників-місіонерів. Дружина Марія віддано працювала в Союзі Українок не тільки в Серафинцях, але також очолювала в свій час Філію СУ в Городенці³⁸.

Відомими священниками шляхетського походження були отці Юліан (1852–1938) і Тит Войнаровські (1856–1938). У нарисі «Топорівці» М. Марунчак та І. Волошин писали, зокрема, про козацько-шляхетські родоводи, серед представників яких згаданий парох о. Юліан та о. Тит Войнаровські, нащадки Мазепинських Войнаровських³⁹. «Отець Юліан Войнаровський, старший брат о. Тита Войнаровського, який прийшов по о. Стрийському, тягнув у москвофільський бік. Мав біля себе невеликий гурт «общерусских», які часом навіть борознили в народній праці». Однак вже після Першої світової війни на прохання д-ра Теофіла Окуневського о. Ю. Войнаровський погодився взяти участь у відновленні читальні «Просвіти» в Топорівцях, а в одній із проповідей сказав, що «церква, школа і читальня – це три нерозлучні сестри», за що група москвофілів назвала пароха «козаком»⁴⁰.

До визначних священників на початку ХХ ст. належав і о. Володислав Добрянський, парох с.Чернелиця Городенківського повіту. Він народився

³⁵ Городенщина: історично-мемуарний збірник / Зредагував М.Г.Марунчак. – Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. – С. 484-485.

³⁶ Городенщина: історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. – С. 662.

³⁷ Вертипорох Є. Д-р Іван Велигорський // Городенщина: історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. – С. 603-604.

³⁸ Городенщина: історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. – С. 666.

³⁹ Там само. – С. 497.

⁴⁰ Там само. – С. 500.

1861 р. в Чорткові на Вигнанці, син урядовця, був одружений з Ольгою Залуцькою, батьки якої були споріднені з родом Авдиківських. Володислав закінчив право на Львівському університеті, а згодом теологічні студії. Був висвячений митрополитом кардиналом Сембратовичем в 1890 р. Після цього упродовж десяти років був катехитом у Коломиї, у 1900–1906 рр. – парохом Репужинець, з 1907 р. – парохом Чернелиці, де розгорнув активну громадську працю – заснував одну з перших споживчих кооператив в повіті та збудував будинок для неї, опікувався шкільництвом. Отець Володислав залишив збірку недрукованих проповідей і монографію «Маріологія» в честь Пречистої Діви Марії. З 1914 р. після смерті своєї дружини, виховував семеро дітей. Два його сини, Роман і Кость, пішли слідами свого батька, ставши священиками⁴¹. Крім того, о. В. Добрянський організував місійний гурток світських священиків, до якого належали о. Миколай Луцький – парох Серафинець і о. Анатоль Базилевич – парох Поточиськ. Вони проводили громадсько-релігійні проповіді, бесіди з селянами з Чернелиці і навколишніх сіл, організовували відпусту в день св. Йоана чи Ап. Петра і Павла у с. Далешева⁴². Син о. Володислава – о. Роман Добрянський, закінчив теологічні студії в Станиславові, працював катехитом в Чорткові, а згодом – парох Заліщик, активний в громадському житті, з 1948 р. виїхав до Канади, де працював в єпархії Саскачевану, а згодом у Вінніпезькій архієпархії, де відомий як будівничий українських святинь в Селкірку і Вінніпезі та непересічний проповідник, за що отримав титул митрофорного протоієрея⁴³.

Між священиками Городенківщини активною просвітницькою, релігійною діяльністю займалися о. Іван Пісецький в с. Чернелиця, син якого Григорій загинув у боротьбі з поляками⁴⁴. Отець Нестор Кисілевський, уроджений у Волківцях на Поділлі в 1886 р., син о. Осипа Кисілевського (1856–1910) та Анни Соневицької, висвячений в 1908 р., був катехитом в Тисмениці, а від 1912 до 1925 р. в Городенці⁴⁵.

Разом з тим, порівняльний аналіз «списку» І. Сохоцького і «Реєстру шляхти» показав, що не всі згадані І. Сохоцьким прізвища мали шляхетське походження, або принаймні не підтвердили це юридично. Зокрема, до таких родин належали Авдиківські, Ангеловичі, Білінкевичі, Бобикевичі, Богачевські, Бурачинські, Войтовичі, Горбачевські, Дзеровичі, Заклинські, Залозецькі, Крипякевичі, Курмановичі, Лаврівські, Лагодинські, Литвиновичі, Лужницькі, Нижанковські, Окуневські, Олесницькі, Пеленські, Подолинські, Сембратовичі, Снігурські, Устияновичі, Цегельські, Чапельські, Шашкевичі, Шухевичі, яких не має у переліку реєстру шляхти Галичини і Буковини (1857 р.)⁴⁶.

Зокрема, на Прикарпатті був відомий священичий рід Заклинських, засновником «галицької» гілки роду яких був – о. Онуфрій Заклинський

⁴¹ Там само. – С. 662.

⁴² Там само. – С. 512-513.

⁴³ Гава М. Городенчани в Канаді // Городенщина: історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. – С. 810-811.

⁴⁴ Городенщина: історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. – С. 512-513.

⁴⁵ Яшан В., Марунчак М. Пом'яник передових священиків Городенщини // Городенщина: історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. – С. 661.

⁴⁶ Сохоцький І. Що дали греко-католицька Церква й духовенство українському народові. – С. 31.

(1791–1833, або 1777–1832), парох с. Озеряни Товмацького повіту (до 1833 р.), як стверджує В. Романюк, був одним із синів галицького ремісника⁴⁷. П. Арсенич зазначає, що Заклинські прибули з містечка Заклин на Волині після придушення Гайдмаччини (1768 р.), а о. Онуфрій Заклинський (1777–1832) був одним із синів галицького ремісника.⁴⁸ Сини о. Онуфрія Заклинського – Олексій та Ігнатій стали священниками; о. Олексій Заклинський (1819–1891) – парохом Старих Богородчан (1863–1891), о. Ігнатій Заклинський (1818–1866) – парохом у Маріямполі Станіславівського повіту⁴⁹. Щоправда, крім сина згаданого о. Онуфрія (1791–1833), відомого пароха Старих Богородчан о. Олексія Заклинського (1819–1891), був ще один його «двійник» – о. Олексій Заклинський (1834–1889), адміністратор багатьох парохій Долинського, Станіславського, Товмацького, Надвірнянського, Бучацького, Снятинського повітів, згодом – адміністратор капеланії Москалівка Косівського повіту (1887–1889), імовірно, якийсь родич старшого о. Олексія Заклинського (р. н. невід. – 1833, с. Посіч Богородчанського повіту)⁵⁰. Отже, можливо, котрийсь із двох представників роду Заклинських був шляхетського походження, однак для підтвердження необхідно залучити додаткові джерела.

І. Сохоцький згадує серед шляхетсько-священничих родів також Бурачинських та Шухевичів. Однак П. Арсенич вважає, що «рід Бурачинських починається з міщанина зі Снятина. Нащадки о. Андрія започаткували відомих шість коротших і дві довші гілки цього роду», а представники цього роду «тримали у своєму посіданні понад 100 років парохію у Криворівні та служили приблизно у 30 парохіях переважно на Гуцульщині»⁵¹.

Священнича родина Шухевичів трьома покоління була пов'язана з с. Тишківці Городенківського повіту. Так, о. Осип (Йосиф) Шухевич народився недалеко Тишківця в селі Раківці, де його батько о. Євстахій був парохом. о. Йосиф перебрав парохію в Тишківцях в 1841 р. Був він високоосвіченою людиною, з письменницьким талантом і співробітником о. Маркіяна Шашкевича. Отець Йосиф був одружений з Анною Шумило-Кульчицькою, дочкою о. Івана Шумило-Кульчицького. В 1866 р. його син Зенон став священником і після смерті батька в 1870 р. перебрав парохію й опіку над родиною. Отець Зенон Шухевич був парохом Тишківця

⁴⁷ Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 1. – Львів – Київ, 2004. – С. 541; Том 2. – Львів – Київ, 2004. – С. 493; Романюк В., Говдяк Р., Дутковський В. Богові і Україні. Кн.1 [матеріали до біографії о. Олексія Заклинського]. – Івано-Франківськ: Видавництво «Акцент», 2009. – С. 28.

⁴⁸ Арсенич П. Родина Заклинських. – Івано-Франківськ, 1995. – С. 4.

⁴⁹ Блажейовський Д. Історичний шематизм Станіславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938). – Львів, 2002. – С. 385; Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2. – Львів – Київ, 2004. – С. 493; Романюк В., Говдяк Р., Дутковський В. Богові і Україні. Кн.1. – Івано-Франківськ, 2009. – С. 28-30.

⁵⁰ Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2. – Львів – Київ, 2004. – С. 493; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станіславівської (Івано-Франківської) єпархії... – Львів, 2002. – С. 385.

⁵¹ Арсенич П. Священничий рід Бурачинських. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – С. 24-25.

66 років, помер на 90-му році життя в 1931 р., був одружений з Емілією Кобринською й мали вони дочку Ольгу⁵².

Однак, було багато шляхетських сімей, котрі через брак документів, низькі матеріальні можливості не змогли підтвердити шляхетство. Священики по-різному реагували на прояви станової самосвідомості дрібної шляхти: одні священики, незважаючи на процеси нівеляції станової свідомості, прихильно сприймали її, продовжували записувати в метриках як шляхту, інші священики – навпаки, намагалися стерти різницю між парафіянами селянського та шляхетського стану⁵³.

Висновки. Особливе місце в соціальній структурі населення Галичини у складі Австрійської імперії займали шляхта і духовенство, що вирізнялися питомою вагою та соціальним ролям. Унаслідок реформ Марії-Терези та Йосифа II Габсбургів соціально-правовий статус вказаних соціальних верств зазнав суттєвих змін: шляхта отримала можливість підтвердити свою соціальну ідентифікацію через механізм легітимації, але була позбавлена давніх привілеїв, а духовенство, попри жорсткий контроль держави над Церквою, здобуло рівні права на участь в соціально-політичному житті, нові механізми матеріального забезпечення та зростання рівня освіченості. Завдяки цьому за короткий період перебування Галичини в складі Австрійської імперії український народ в Галичині отримав в особі греко-католицького духовенства чи не єдину провідну верству, покликану очолити національних рух.

За соціальним походженням греко-католицьке духовенство можна поділити на дві групи – сини священиків і шляхтичів. Дослідження родоводів підтверджує, що багато священичих родин були вихідцями із шляхти. Встановлено, що третина греко-католицького духовенства Станиславівської єпархії мала шляхетське походження. До найбільших династій греко-католицького духовенства Станиславівської єпархії належали Левицькі, Кисілевські, Білинські, Дрогомирецькі, Балицькі, Крушельницькі, Ленкавські, Лукашевич, Ступницькі, Шанковські, Ганкевич, Романовські, Руденські, Рудницькі, Андроховичі, Волянські, Добрянські, Козловські та ін.

До перспективних проблем долідження належать генеалогічні, геральдичні та просопографічні дослідження колективних портретів священичих династій шляхетського походження Галичини. У перспективі для вивчення шляхетського походження священичих родів варто залучити, зокрема, матеріали Відділу станів, що зберігаються у фонді 575 ЦДІА України в м. Львів.

⁵² Петруняк М. Тишківці // Городенщина: історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. – С. 507. Городенщина: історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. – С. 778.

⁵³ Сливка Л.В. Сприйняття шляхетства греко-католицьким духовенством Галичини в XIX – на початку XX ст. // Греко-католицьке духовенство у суспільно-політичному та національно-культурному житті українців: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Коломия, 18 жовтня 2013 р.). – С. 162-164.

**Ruslan DELIATYNSKYJ
Lubov SLYVKA**

**CONCERNING TO QUESTION OF THE ORIGIN OF GENTRY
FAMILIES OF PRIESTS (BY THE EXAMPLE OF STANISLAV'S
DIOCESE OF GRECO-CATHOLIC CHURCH)**

The article defines the problem of noble origin and preservation of historical memory of social origin of priests' families of Stanislav's diocese of Greco-Catholic Church. It was established, that a third of surnames had noble origin. To the greatest dynasties of Greco-Catholic clergy of Stanislav's diocese belong: Levitsky, Kisilewsky, Bilynsky, Dragomiretsky, Balytsky, Krushelnytsky, Lenkavsky, Lukashevichy, Stupnytsky.

Keywords: *greco-catholic clergy, Ukrainian Nobility, noble origin, Stanislav's diocese.*